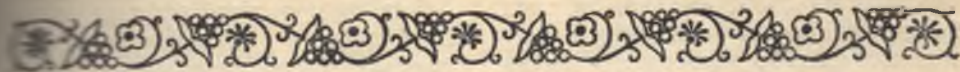

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

10

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
1953

Педагогічні читання

Т. ЦВЕЛИХ,

кандидат педагогічних наук

Завдання всебічного розвитку дітей можна розв'язати при умові систематичного підвищення ідейно-політичного рівня вихователів, постійного вдосконалення їх кваліфікації, виявлення і розповсюдження кращих зразків їх роботи. В своїй доповіді на XIX з'їзді КПРС Г. М. Маленков підкреслив необхідність «всіма силами підтримувати позитивні приклади роботи і прогресивні починання передовиків і новаторів, всемірно поширювати передовий досвід серед усієї маси трудящих з тим, щоб допомагати відстаючим підніматися до рівня передових»¹.

Питання про кращий передовий досвід роботи і його використання— одне із важливих педагогічних питань.

Спираючись на передовий досвід, висвітлюючи його наукові основи, радянська педагогічна наука піднімає маси практичних робітників до нових наукових висот.

Організація педагогічних читань є формою виявлення та розповсюдження передового педагогічного досвіду, широкої громадської оцінки кращих зразків роботи вихователів.

У липні цього року Міністерство освіти і Український науково-дослідний інститут педагогіки вперше в житті педагогічної громадськості України провели педагогічні читання з питань дошкільного виховання.

Оголошення педагогічних читань

викликало велику активність дошкільних працівників. В усіх областях України попередньо були проведені обласні читання, з яких на республіканські надіслано більше 70 доповідей. 33 доповіді були прочитані. Кожний із виступаючих був посланцем свого району, своєї області, відповідав не лише за свою роботу, але й за роботу тієї організації, до якої належав.

Доповіді вихователів-практиків дають значний матеріал для наукових висновків і яскраво ілюструють безпосередній зв'язок теорії з практикою, властивий радянській педагогічній науці.

Велике значення у правильному теоретичному висвітленні усього досвіду дошкільних установ мало вивчення практичними працівниками рішень XIX з'їзду КПРС, видатних праць Й. В. Сталіна «Марксизм і питання мовознавства» і «Економічні проблеми соціалізму в СРСР» та матеріалів, зв'язаних з вивченням положень І. П. Павлова про вищу нервову діяльність. Доповідачі спирались на досягнення радянської дошкільної педагогіки та психології.

Слід підкреслити, що читання дали можливість підсумувати роботу колективів вихователів за значний період і, що особливо важливо, за період запровадження навчання в роботі з дошкільниками.

В своїй більшості доповіді показали значний зріст педагогічної майстерності вихователів, нагромадженні ними важливого передового досвіду, вміння докладно і обгрунтовано висвітлити його.

¹ Г. М. Маленков, Звітна доповідь XIX з'їзду партії про роботу Центрального Комітету ВКП(б), Держполітвидав УРСР, стор. 68.

В значній своїй частині доповіді були присвячені складним і мало або недостатньо висвітленим питанням методики навчання і виховання.

Великі труднощі зустрічає вихователь у питанні ознайомлення дітей з оточенням. Потрібно було глибоко продумувати в кожному конкретному випадку той місцевий матеріал, з яким можна і слід познайомити дітей і тим самим використати його для виховання. Частина доповідей була присвячена саме цим питанням.

Спираючись на вказівки партії про необхідність розкриття типових рис навколишнього життя, вихователь подали не випадковий добір фактів для показу дітям, а продуману систему саме тих фактів, що яскраво виявляють риси нового життя, нової радянської дійсності.

Вихователька м. Слов'янська т. Семашко зупинилась на одному з центральних питань ознайомлення дітей з оточенням — доборі матеріалу. В навколишньому житті вона відбирала для спостереження яскраві моменти, що з найбільшою повнотою характеризують нове, ростуче, властиве радянській дійсності.

Під час екскурсії до місця спорудження нового будинку підкреслювала, що в ньому житимуть радянські люди, розповідала, як добре буде в кожній квартирі, як задоволені будуть жителі.

Знайомлячи дітей з експонатами сільськогосподарської виставки, організувала зустрічі з передовими людьми колгоспу — творцями нового життя.

Перед дітьми було розкрито різні сторони радянської дійсності так, що діти побачили вияв поваги до людей праці, піклування партії про їх добробут.

Знайомство дітей з оточенням створювало у них радісний оптимістичний настрій, породжувало правильне ставлення до радянської дійсності.

Цікаво і глибоко питання добору матеріалу для дітей були поставлені в доповідях З. Куделі (м. Путивль) та В. Чиркіної (м. Суми).

Знайомлячи дітей з рідним містом, З. І. Куделя одібрала із багатого навколишнього життя саме ті явища, які найповніше характеризують Путивль і водночас близькі дітям. На досвіді своєї роботи вона довела, як продуманий підхід до показу різних сторін життя Путивля розкриває перед дітьми все багатогранне життя рідного міста і прищеплює глибоку любов до нього.

В. І. Чиркіна у своїй доповіді розповіла, як на конкретних, добре знайомих дітям фактах можна домогтись усвідомлення ними появи нового у навколишньому житті. Глибоко змістовною була її розповідь про те, як діти зробили екскурсію до старого приміщення дитячого садка, в якому ще рік тому жили, гралась, працювали.

Природним і переконливим був висновок виховательки про те, як виріс дитячий садок, в якому красивому і великому приміщенні він тепер міститься, як набагато поліпшилося життя самих дітей. Надзвичайно складний і відповідальний момент — показ соціальних явищ у рості і розвитку — прозвучав у доповіді повно і яскраво.

Видатні радянські педагоги М. І. Калінін, А. С. Макаренко не раз підкреслювали, що виховання моральних якостей полягає не тільки в бесідах з дітьми, розповідях вихователя про ті чи інші сторони життя, але і в систематичній праці над виробленням у дітей навичок правильної поведінки.

В своїх доповідях виховательки Альбертон (с. Пологи, Запорізької області) і Калініченко (Сталінська область) показали широкі можливості дитячого садка для вироблення у дітей навичок працьовитості, ввічливого ставлення до старших, до товаришів, бережного поводження з іграшками, меблями, посудом. Вироблення і закріплення навичок відбувалося не в штучних умовах, спеціально пристосованих до певних завдань, але в звичайному щоденному житті дитячого садка під керівництвом і неослабним наглядом вихователя.

В змістовній, глибоко продуманій доповіді виховательки З-го дитячого

садка м. Біла Церква було під-
сумовано колективну багаторічну
працю вихователів по ознайомленню
дітей з явищами природи. В до-
повіді було чітко сформульовано
програмні вимоги до кожної з віко-
вих груп дітей, розкрито методи ро-
боти, наступність в організації праці
дітей. Готуючись до педагогічних
читань, колектив дитячого садка
провів велику роботу по системати-
зації і узагальненню свого досвіду.

Питання ознайомлення з природою
в умовах дитячого садка свіжо й
оригінально було поставлено в допо-
віді Панфілової (санаторний дитя-
чий садок м. Херсона). Вона пока-
зала, як поступово, внаслідок систе-
матичної праці в природі, діти почи-
нають помічати красу квітів, мальов-
ничих куточків садиби, красу дости-
гаючих плодів, і що особливо важ-
ливо, поява цих естетичних почуттів
зв'язана з особистою працею дітей
по догляду за рослинами.

Вивчення дошкільними працівни-
ками праці Й. В. Сталіна «Мар-
ксизм і питання мовознавства» допо-
могло їм вірно зрозуміти основні на-
прямки словарної роботи з дітьми.
Виховательки тт. Цвих (дитячий сад-
ок № 55 м. Станіслава) та Гемби-
цька (дитячий садок № 3 м. Дніпро-
петровська) розповіли про різнома-
нітні види роботи над збагаченням
словника дітей, тісно пов'язані із
збагаченням їх досвіду конкретними
уявленнями про навколишній світ.

Широкого висвітлення набули пи-
тання загартовування дітей. В своїх
повідях вихователі м. Києва (ди-
тячий садок № 74) та м. Котовська
показали, як усе ширше використо-
вується зимовий сон дітей на по-
вітрі не тільки в добре обладнаних
дитячих садках, а і в умовах сіль-
ської місцевості.

Значне місце в роботі педагогіч-
них читань посіли описи занять,
дидактичних ігор з дітьми.

З захопленням зустріли присутні
на педагогічних читаннях доповідь
виховательки дитячого садка № 69
м. Києва т. Контрєбінської, яка
продемонструвала виготовлення ігра-
шок з паперу на заняттях з кон-
струювання. В її доповіді було роз-
крито значення робіт з конструюван-

ня для виховання у дітей творчої
уяви, певних технічних навичок, умін-
ня користуватися найпростішими
знаряддями і матеріалами.

Проведення педагогічних читань
дає можливість оцінити не тільки
стан роботи дошкільних установ, але
і якість підготовки дошкільних пра-
цівників, їх теоретичного озброєння.

Позитивний досвід не виникає ви-
падково. Поява його тісно зв'язана
з оволодінням вихователем педаго-
гічною наукою, методикою роботи з
дітьми, основні положення яких,
примінені в практиці, створюють осо-
бистий досвід кожного вихователя,
вартий вивчення і узагальнення.

Основою досвіду кожного вихова-
теля, таким чином, є великий колек-
тивний досвід виховної роботи до-
шкільних установ, узагальнений у
вигляді певних теоретичних поло-
жень, відбитих в системі педагогіч-
ної науки.

Але кожний вихователь, засто-
суючи уже відомі наукові методичні
прийоми, вносить у них щось своє,
продиктоване особливими умовами
його праці. Прагнучи домогтися кра-
щих показників у роботі з дітьми,
він виступає як невтомний шукач,
творець нових методичних прийомів,
нових шляхів у вихованні. Частину з
цих прийомів він сам відкидає, як
непридатну, частину все ширше за-
стосовує в своїй особистій практиці.
Прикладом таких творчих шукачів
можуть бути доповіді про озна-
йомлення дітей з граматич-
ним складом мови. Штучно пе-
реносячи в дитячий садок шкільну
систему вивчення граматичної будо-
ви мови, вихователі досить широко
запровадили безпосередню граматич-
ну роботу над реченням на заняттях.
Досвід показав недоцільність запро-
ваджуваних методів і прийомів в ро-
боті з дошкільниками, і поступово
вони почали замінюватись система-
тичною роботою над удосконаленням
граматичної структури мови дітей,
проведенням з цією метою спеціаль-
них дидактичних ігор, бесід з
дітьми і т. д.

Але для того, щоб прийти до пев-
ного висновку про недоцільність да-
них прийомів і методів, вихователі
змушені були глибоко опрацювати

вчення Й. В. Сталіна про мову і найновіші дані педагогічної науки про навчання та виховання дітей дошкільного віку.

Першоосновою виникнення нового педагогічного досвіду є, безперечно, посилення серед вихователів роботи по оволодінню ними основами найпередовішої педагогічної теорії.

Важливі завдання в галузі теоретичної підготовки вихователів постають в зв'язку з виконанням рішень XIX з'їзду, посиленням виховної ролі дитячих садків, їх великого значення у підготовці дітей до школи.

Особливу увагу слід приділити питанням ролі і значення дитячих колективів у розвитку моральних якостей кожної дитини, організації дисциплінованої поведінки дітей, виховання таких рис характеру, як: мужність, сміливість, чесність і правдивість; виховання дружби між дітьми різних національностей, співчуття і любові до дітей пригноблених народів. Старанно треба опрацювати питання методів і прийомів морального виховання, наступності в роботі кожної з вікових груп (у доповідях на педагогічних читаннях висвітлювався досвід роботи з старшою групою).

На методичних об'єднаннях і виробничих нарадах важливо опрацювати питання боротьби з дитячою недисциплінованістю, запровадження заходів заохочення і покарання. Більш уваги слід приділити вивченню основ трудового виховання.

Багато зроблено в питанні теоретичного озброєння вихователів знаннями методики мови, але цю роботу слід продовжити і далі, поглибивши опрацювання окремих прийомів і методів навчання дітей мови, проведення занять, дидактичних ігор і т. д.

Ще мало опрацьовані і висвітлені питання естетичного виховання, його теоретичні основи і методика.

Розширення мережі дошкільних установ безумовно викличе створення ще більшої кількості змішаних, вечірніх груп. Отже, на порядок дня стає питання вивчення методики роботи в змішаній і вечірній групі, питання наступності в роботі вихователів у різних змінах.

Поглиблення уваги до розумового виховання безперечно вимагає опра-

цювання і ряду тем, зв'язаних з розвитком мислення, розумових здібностей дітей, їх нормального фізичного розвитку.

Педагогічні читання на всю широчінь поставили питання про необхідність більш глибокого аналізу роботи в галузі відбору позитивних фактів, визначення позитивного передового досвіду. Не всі матеріали, визначені як позитивний досвід в областях, стоять на рівні досягнень педагогічної науки. Так, наприклад, в одній із статей, надісланих на адресу журналу, писалося про виховання у дітей бережного ставлення до іграшок. Привичаючи дітей берегти свої іграшки, вихователька вживала заходів заохочення і покарання. Вона позбавляла одного з хлопчиків любові до іграшки кожного разу, коли він недбайливо ставився до інших іграшок, і це ніби дало позитивні наслідки.

У висвітлення питання про характер та систему покарань дітей великий вклад зробив А. С. Макаренко. Він довів, що саме покарання в системі радянської педагогіки не має на меті завдати морального удару, створити стан пригніченості, а навпаки, допомогти зрозуміти свою вину перед колективом і, що головне, пережити цю вину. Такі теоретичні основи запровадження покарань. Позбавлення дитини улюбленої іграшки має на меті якраз завдати морального удару і тим самим не спирається на наукові дані про систему заохочень і покарань.

Питання про кращий передовий досвід зв'язане не з визначенням одного-двох вдалих прийомів або педагогічних фактів, а з глибоким педагогічним аналізом усієї роботи, вивченням наслідків її, багаторазовою перевіркою цих наслідків в різних ситуаціях, теоретичною обґрунтованістю чи узагальненням досвіду.

Іноді за позитивний передовий досвід приймають факти, що ніякою мірою не спираються на досягнення педагогіки і методики, а інший раз і суперечать їм. Визначення цих фактів як позитивних відбувається без будь-якого аналізу місця цього факту серед інших, без перевірки наслідків роботи.

Прикладом можуть служити факти позитивної оцінки занять, проведених в ряді дитячих садків Дніпропетровської, Запорізької та інших областей. Ось як, наприклад, проходило заняття в дитячому садку № 5 м. Дніпропетровська на тему «Бесіда про стіл».

Завданням своїм вихователька поставила вивчення з дітьми прийменників. Вона повідомила тему бесіди, а далі сказала:

— Я зайшла в групу і бачу, що тут так гарно, багато меблів, квітів, діти сидять на стільчиках, де, Вітю? Вітя. За столами.

Вихователька. Білими скатертями покрито що, Галю?

Галя. Столи.

Вихователька. Посуд до обіду розставлено де, Рито?

Рита. ...На столах.

Просидівши на занятті близько 20 хвилин, діти нічого не дізнались про те, яке значення має стіл в побуті, про працю, вкладену в його виготовлення, їх досвід не збагатився жодними новими відомостями. Все заняття було звичайною формальною вправою, позбавленою будь-якого життєвого змісту, а значить і виховного значення.

Педагогічні читання показали також значні недоліки в питаннях поширення досвіду. В частині доповідей мало місце звичайне переказування фактів з досвіду, без глибокого їх аналізу та узагальнень.

Поширення досвіду нерозривно зв'язане з його узагальненням, тобто усвідомленням тих теоретичних основ, з яких витікає або якими підтверджується цей досвід.

Завдання керівників дитячих установ, методичних кабінетів, методистів інститутів удосконалення вчителів полягає в створенні всіх необхідних умов для систематичної теоретичної підготовки практичних працівників, в допомозі їм у складанні різних документів: конспектів занять, щоденників, планів, доповідей,

статей, в яких з більшою чи меншою повнотою описано і узагальнено досвід. Крайшій педагогічний досвід виникає внаслідок самовідданої праці вихователів, їх постійних шукань, наполегливої роботи над собою. Саме в цих шуканнях, у творчій ініціативі і проявляється глибока любов до дитини, прагнення у всій повноті здійснити завдання комуністичного виховання. «Наш народ,— говорить товариш Маленков,— ...славиться своєю ініціативою, кмітливістю, винахідливістю».

Уміння підтримати цінну ініціативу, допомогти працівнику перевірити її і впевнитись у своїх думках — важлива якість керівників дошкільних установ. Визначення передового досвіду та його поширення неодмінно зв'язане з упертою і наполегливою боротьбою проти усього старого, відживаючого, що заступає йому дорогу і не дає пробитися вперед.

Боротьба за позитивний досвід і його поширення відбувається внаслідок широкого розгортання критики і самокритики в кожному педагогічному колективі, що допомагає глибоко проаналізувати всю роботу кожного вихователя, визначити всі позитивні сторони його роботи, вказати, як саме це позитивне може бути широко використане всіма іншими членами педагогічного колективу.

«У боротьбі нового із старим,— говорить Г. М. Маленков,— передового з відсталим, важливо не тільки бачити сили, які є творцем нового суспільного ладу, але треба завжди рости ці сили, дбати про всемірний їх розвиток, безустанно організовувати і удосконалювати їх в інтересах успішного руху вперед»².

Допомога передовому і ростучому в боротьбі з старим і відживаючим і є одною з умов мобілізації і поширення кращого досвіду.

² Г. М. Маленков, Звітна доповідь XIX з'їзду партії про роботу Центрального Комітету ВКП(б), Держполітвидав УРСР, стор. 68.